

МОТИВАЦІЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті аналізуються основні мотиви наукової творчої діяльності, серед яких домінують пошук нового, створення вищих цінностей, оригінальність бачення світу, позитивна енергія, моральний імператив, прагнення до самопізнання, самовдосконалення, розширення свідомості.

В статтю аналізуються основні мотиви наукової творчої діяльності, среди которых доминируют поиск нового, создание высших ценностей, оригинальность видения мира, позитивная энергия, моральный императив, стремление к самопознанию, самосовершенствованию, расширению сознания.

This article analyzes basic motives of creative work: search of novelty, creation superior values, original method of approach, point of view, positive energy, moral imperative, self-perfection, enlargement of consciousness.

Наукова діяльність – це складний творчий процес. Під час аналізу мотиваційних чинників треба враховувати єдність всіх компонентів тріади: “мотивація – особистість – діяльність”. Мотивація в різних видах діяльності залежить від особистості, суб’єкта діяльності, її специфіки, від здатності особистості створювати нове та породжувати оригінальні ідеї.

Особистість – це мікрокосмос, в якому актуалізоване найбільш суттєве, індивідуальне людини. Особистість – це цілісність та єдність, вона існує в духовному світі. Особистість – це вища цінність в ієрархії цінностей. Творча особистість і творча свобода впливають на цінності творчого продукту. Творчість спрямована на створення зверхособистих цінностей, без яких творча особистість не може існувати. Життя творчої особистості не є самозбереженням, це постійний саморозвиток, самопізнання, самовдосконалення, саморозширення [2].

Творча особистість як вища ієрархічна цінність не може бути засобом і знаряддям для когось, тому що цілі, цінності, творчі продукти створюються тільки у вільному творчому акті, в атмосфері свободи творчості. Основними в житті творчої людини є не мета, яка нав’язується іншими зовні, а вирішення важливого питання про джерело творчого життя, про енергію, яка реалізується в нашому житті [1].

Серед великої кількості різних мотивів, що спонукають творчу особистість, найголовнішими є свобода, самовдосконалення, створення позитивних цінностей, створення нового. Свобода вибору є необхідною умовою її існування, тому що творча особистість неповторна, має власний когнітивний стиль, зберігає індивідуальність в різних діях та актах діяльності. Це викликає багато проблем у житті творчої особистості. Трагізм її існування полягає в тому, що вона створює нові цінності і за це карається іншими, які не здатні це нове створювати. Цінність творчої особистості не існує без духовності, вона постійно веде боротьбу за чистоту совісті,

моральності, але постійно зустрічає перепони та опір з боку аморальної совісті суспільства. Творчість йде від творчої особистості, а не від загалу. Творча особистість за ворожого ставлення колективу до своїх ідей може смиритися і відмовитися від них, щоб запобігти руйнуванню і знищенню, вона може відмовитися від створення нових підходів, цінностей. Існуючий конфлікт між творчою і непродуктивною діяльністю поглиблюється. Усе нове сприймається ворожо, тому що потребує змін мисленнєвих стереотипів діяльності, за допомогою яких можливо спокійно існувати та діяти за старими підходами.

Підкоряння руйнує життя творчої особистості, тому що вона прагне свободи вибору напрямів своїх наукових досліджень, не бажає втрачати свободу, яка є найвищим мотивом творчої діяльності, не тремтить від страху, вона захищає свої погляди та ідеї. Свобода творчості потребує жертв від особистості. Творчість – це шлях перемоги над собою, своїми страхами, хоча творчі продукти дуже швидкоплинні, швидко руйнуються і втрачають актуальність, тому творча особистість спрямовує себе на вищі цінності, щоб запобігти руйнуванню часом. Щоб подолати протидію колективу, суспільства, творча особистість активізує свої творчі духовні сили.

Найвищими мотивами для творчої особистості є свобода духа, творче пізнання світу, рух до трансцендентного, запобігання повсякденному вибору, розвитку ідей і думок, пошуку сенсу життя. Творчість – це створення нового, а не прагнення кінцевого продукту, це здатність бачити факти в іншому вимірі, пов’язувати абсолютно не пов’язані факти та ідеї, це можливість знайти оригінальність у предметі думок, це боротьба з рутинною і стандартними підходами, це творче піднесення, а не кінцевий продукт, який може присвоїти інший. Існує певна динаміка творчого розвитку – від горіння до охолодження та падіння. Динаміка творчої діяльності – це розширення свідомості, її поглиблення, це перехід від пригнічення життєвої сили до творчості. Життя людини виправдовується її здатністю до творчості.

Вище піднесення творчості є первинне творче осяяння, інтуїція, перший творчий задум. Розвиток, удосконалення, розгортання, завершення є вже процес погіршення, охолодження, падіння. Так майже завжди відбувається у творчій діяльності творчої особистості. У період інсайту не існує рефлексії про майбутнє, про страждання від недосконалості творчого продукту, творчий образ, ідея знаходяться поза межами часу, усіякої детермінації. Творчість – це позитивна енергія, яка створюється із свободи духа, свободи вибору творчої особистості, за яку вона має боротися.

Істинна свобода не полягає тільки у виконанні законів, це процес створення нових ідей, підходів, цінностей. Творча особистість не тільки робить добро, вона активно створює добро. Творча свобода впливає на цінність досліджень, допомагає творчій особистості бути творцем нових цінностей. Світ цінностей не є нерухомим, незмінним, це світ, який постійно оновлюється, створюється. Творча особистість має бути вільною у процесі створення нового, нових цінностей [1]. Свобода є першоджерелом творчої енергії. На жаль, часто

творча особистість страждає від тиранії, від втручання в її творчі задуми і процеси, вона ж хоче виправдати своє життя, існування власною творчістю, тому вона бореться проти насильства, знищення, знецінення її творчості.

Творчість є переходом небуття в буття через акт свободи. Для творчої особистості важливим є розуміння, що є джерелом її творчого життя, що є енергетичним потенціалом, який реалізується в її житті. “Творчість – це не етика закону, це етика духа і благодаті”, – пише М.О. Бердяєв [3].

У мотивації наукової діяльності центральне місце посідає творчий акт, який є реалізацією творчого задуму. Внутрішній творчий акт – це горіння духу, а зовнішній – це охолодження. М.О. Бердяєв зазначає, що всі продукти творчості не відповідають творчим задумам, у чому і полягає трагедія творчості [1]. Творчий акт є розгортанням творчої інтуїції, пробудженням людського духу, творчої духовної сили.

Творчість – це завжди проріст, збільшення, створення нового, яке ще у світі не існувало. Однак творчість може бути і є великою невдачею для науковця, тому що навіть у своїх найбільш досконалих продуктах не відповідає творчому задуму. Майже завжди виникає трагічний конфлікт між продуктом творчості і постійним особистісним самовдосконаленням суб’єкта діяльності. Творець у процесі творчості забуває про свою особистість, про себе, зрікається самого себе, він думає про вищі цінності.

Творчість має особистісний характер, передбачає жертву, відмову від багатьох радощів життя. Творчість завжди є самоподоланням, виходом за межі свого особистісного буття. За егоцентричної спрямованості нічого не можливо створити, неможливо віддатися натхненню. Творчість відчуває творця від самого себе і спрямовує його на вищі цінності. Творча діяльність – це героїчний шлях. Творче напруження – це завжди створення із нічого. У справжній творчості завжди є катарсис, очищення духом, духовністю. М.О. Бердяєв відзначає: “Творчість – це перерозподіл енергії, це таємниця життя, тайна створення нового, яке не виводиться з нічого, з нічого не народжується. Таємниця творчості – це таємниця свободи” [1].

Творчість складається з різних компонентів, найважливішими з яких є свобода, дар, здібності. Свобода є первинною у творчому акті натхнення. У творчості є внутрішня і зовнішня сторони. Внутрішню становить інтуїція, дар, а зовнішня – це реалізація у світі, перед людьми, введення продукту творчості у світ людської культури. У зовнішньому світі творче натхнення охолоджується і результат творчості перетворюється в охолоджений продукт [1]. Трагедія творчої діяльності полягає в тому, що творчий продукт залежить від сприйняття його іншими, оточенням.

Моральний обов’язок творця – це моральний імператив. Творча натура має моральну цінність, тому творчий шлях – це шлях постійного самовдосконалення, пошуку і винахідливості. Творча енергія динамічна, вона породжується особистістю,

але вона спрямована не на особистість, а на навколишній світ, щоб удосконалити його, змінювати зміст життя. Творча особистість у своїх пошуках завжди звертається до світового, історичного, спільного, універсального, спонукається світовими ідеями, бачить спільні підходи.

Таким чином, найвищим мотивом творчої діяльності є свобода, пошук нового, створення вищих цінностей, моральний імператив, самозречення, оригінальність у предметі думок, боротьба зі стандартними підходами, позитивна енергія, саморозширення, внутрішні мотиви, самовдосконалення, самоактуалізація, мотивація досягнення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бердяєв Н.А. О назначении человека. – М.: Республика, 1993.
2. Бердяєв Н.А. Самопознание. – М.: Книга, 1991.
3. Бердяєв Н.А. Философия свободы. – М.: АСТ Москва, 2007.

УДК 378.147

Левченко В.В., Лещинський О.Л.,
Школьний О.В.

УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ НА ОСНОВІ КІБЕРНЕТИЧНОГО ПІДХОДУ

У статті визначено поняття “педагогічна кібернетика” як напрям педагогіки, сформульовані її цілі та завдання; виконано експерименти з управління навчальним процесом на основі кібернетичного підходу.

В статье определено понятие “педагогическая кибернетика” как направления педагогики, сформулированы ее цели и задачи; выполнены эксперименты по управлению учебным процессом на основе кибернетического подхода.

The concept of pedagogical cybernetics as directions of pedagogic, are formulated its purposes and problems are certain; experiments on management of educational process by means of the cybernetic approach are executed in the article.

Ключові слова: педагогічна кібернетика; об’єкт управління.

Вступ. Розвиток якісних і кількісних уявлень про педагогічні процеси, необхідність застосування системного аналізу в педагогіці в цілому, створення математичних методів педагогічного моделювання, розширення використання обчислювальної техніки під час обробки педагогічної інформації зумовили появу педагогічної кібернетики як напряму педагогіки.

Педагогічна кібернетика має розглядати педагогіку, а також її структурні і функціональні ланки як підсистеми, в яких відбуваються процеси управління, що реалізуються за допомогою руху та перетворення інформації. *Об’єктом* вивчення педагогічної кібернетики повинна бути педагогіка в цілому, напрями та сектори педагогіки, окремі навчальні заклади та організації. *Предметом*